

Ігор Сазонець

завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, д.е.н., професор

Леся Тихончук

докторант Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне), к.е.н.

КОМЕРЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІЙН ТНК ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

В статті систематизовано транснаціоналізаційні пріоритети у розвитку національних інструментів комерційної дипломатії на основі матриці крос-кореляції впливу інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки серед аналізованих країн.

Ключові слова: транснаціоналізаційні, пріоритети, розвиток, національні інструменти комерційної дипломатії, крос-кореляція, вплив, показники, зовнішньоекономічна динаміка.

Igor Sazonets

Head of Public Administration, Documentation and Information Activity Department of the National University of Water Management and Natural Resources Use, Doctor of Economics, professor

Lesia Tyhonchuk

Doctoral student, National University of Water Management and Natural Resources Use (Rivne), Ph.D in Economics

COMMERCIAL DIPLOMACY IN THE CONDITIONS OF TRADE WARS MNCs AND THE NATIONAL ECONOMICS

Globalization as the main trend of development of mankind in the new millennium, going beyond the national economy, has become the main dominant feature of world development has paved the way for new actors in the global multinational corporations and transnational banks. Many events in the international arena are associated with the activities of transnational corporations due to their policies or initiated them. Transnational corporations are actively and organically involved in world politics affect the interstate relations. TNCs are both non-state global actor in world politics. Their work deepens the processes of globalization of the economy and politics.

Globalization strengthens the position of transnational corporations in the context of international economic relations, forms a more effective lever of influence on the political regimes of the countries, expanding the political space of their activities. Transnational corporations have become present in nearly all the force that affects the current and future shape of the world. Multinationals come into the sphere of world politics as a foreign policy apparatus through the states where they are registered, and as an independent, non-government political forces. The most powerful transnational corporations are "commercial and political" organizations engaged in their "foreign policy" and his "diplomacy", impacting on their home governments. Thus considerable interest and practical value shall identify the factors of influence of transnational corporations on the management of the global economy.

The purpose of this article is to identify the factors of influence of transnational corporations on the economic processes in particular and the global economy on the basis of generalization factors. Also, the purpose of the article is to systematize the degree of influence of such factors.

In the process of systematization of activities and emphasis the value of global corporations and corporate alliances in the regulation of the global economy on the basis of studies of transnationalization of basic trends revealed that today transnational corporations control half of industrial production in the world, two-thirds of international trade. The concentration of human faculties, scientific and technical knowledge and experience, as well as international (global) organization of management allow TNC optimal allocation of sources of procurement, production and marketing. By virtue of their transnational structure, they can benefit from the international differences in the business cycle, economic policy, the level of taxes and customs duties, rates of inflation, wage rates, productivity, technical standards, and nomenclature demand.

Moreover, they are able to enhance or smooth these differences to some extent. Using modern planning system and information communication, given that it is the transnational corporations increasingly are subject to the direct impact on the global information space, many of them were able to develop and distribute a number of countries, regions and even the whole world is sufficiently effective competitive strategies.

Acting in host countries, TNCs are actively involved in the local political process. Their representatives have come to different national associations, consortiums, etc. Industrialists Association, within which they are able to enter the heads of local authorities. Corporations make their "contribution" and election funds and other local political parties, with the aim of obtaining certain commercial benefits indirectly affecting the political and the monetary course.

Key words: *transnationalization, the priorities, the development of national instruments business, diplomacy, cross-correlation, impact indicators of foreign trade dynamics.*

Игорь Сазонец

заведуючий кафедрою державного управління, документоведення і інформаційної діяльності Національного університета водного господарства та природопольовання, д.э.н., професор

Леся Тихончук

докторант Національного університета водного господарства та природопольовання (г. Ровно), к.э.н.

КОММЕРЧЕСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ В УСЛОВИЯХ ТОРГОВЫХ ВОЙН ТНК И РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЭКОНОМИК

В статье систематизированы транснационализационные приоритеты в развитии национальных инструментов коммерческой дипломатии на основе матрицы кросс-корреляции влияния инструментов коммерческой дипломатии на показатели внешнеэкономической динамики среди рассматриваемых стран.

Ключевые слова: *транснационализация, приоритеты, развитие, национальные инструменты коммерческой дипломатии, кросс-корреляция, влияние, показатели, внешнеэкономическая динамика.*

Постановка
проблеми

В ході посилення боротьби держав, що розвиваються, з опортунізмом транснаціональних корпорацій загалом, які представлені капіталом з країн першого світу, розробка і проведення національного регулювання діяльності ТНК на території країн, що розвиваються, набувають першочергового значення. Ріст масштабів впровадження ТНК в економіку країн, що розвиваються, супроводжується ускладненням форм монополістичного контролю над найважливішими сферами національного господарства і поглибленням впливу іноземного капіталу на характер соціально-економічного розвитку. В зв'язку з цим перед більшістю країн, що розвиваються, рано чи пізно, але невідворотно постає проблема принципового визначення свого ставлення до діяльності іноземних монополій. В сучасних умовах прагнення ТНК до отримання максимальних прибутків без урахування нагальних потреб країн, що розвиваються, зустрічає рішучу протидію з боку національних правил державного апарату. Однак не всі держави рішуче відстоюють національний суверенітет, намагаються встановити з іноземними корпораціями відносини рівноправного партнерства, пов'язуючи діяльність ТНК з цілями соціально-економічного розвитку.

Аналіз
останніх
досліджень
і публікацій

Вищезазначеним проблемам присвятили роботи К. В. Марченко [8], Я. С. Копійка [5], А. О. Задоя [2], О. М. Зелінська [3], В. Н. Зленко [4], І. Л. Сазонець [14] та ін.

Мета

Метою статті є визначення змісту державного регулювання діяльності ТНК в країнах на основі факторного аналізу впливу інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки зокрема та макроекономічних трендів у цілому.

Виклад
основного
матеріалу

Право власності та контроль є фундаментальними поняттями в принципах економічної політики взагалі, так і в комерційній дипломатії

зокрема. Ці фундаментальні принципи стали основними складовими політики, спрямованої на створення вітчизняного виробничого потенціалу і освоєння економічних вигод від іноземних інвестицій; для політики, спрямованої на збереження стратегічних ресурсів в національних руках; для політики захисту секторів з боку державної служби та основні галузі інфраструктури. Аналітичні авторські узагальнення, що представлені в цьому розділі про власність структур ТНК та їх зарубіжних філій, а також огляд власності та контролю в існуючих міжнародних комерційних стандартах, розкриває зміст новітніх трендів щодо власності на основі систематизації політик комерційної дипломатії. На сьогодні на міжнародних ринках капіталу можна спостерігати ситуацію, коли філії іноді безпосередньо належать іноземній ТНК, але фактично контролюються вітчизняною ТНК. Крім того, право власності та контроль іноді надзвичайно розсіяні - філії належать прямим і непрямим акціонерам в тій самій ТНК, розподілені в середньому за трьома юрисдикціями - чи національний це інвестор, стає все більш важко визначити, що впливає на практичне застосування на основі національної приналежності політичних заходів. Крім того, право власності не є лише одним засобом для здійснення контролю, а також регулювання відносин.

Чим більше ТНК, тим більше складність їх внутрішніх структур власності. Так, 100 найбільших ТНК в індексі транснаціональних корпорацій ЮНКТАД мають в середньому більше 500 філій. Кожна – в більш ніж 50 країнах світу. Вони мають 7 ієрархічних рівнів в їх власності (тобто посилення на власність філій потенційно можуть перетинати кордони шести країн), у них є по 20 холдингових компаній, які володіють філіями в різних країнах СНД, і вони мають майже 70 суб'єктів в офшорних інвестиційних вузлах. Таким чином, розмивання національності інвестора зробило застосування норм і правил щодо іноземної власності більш складним завданням. Проте, одним з показників, що демонструє ефективність застосованих інструментів комерційної дипломатії, є обсяги ввезених ПІІ в процентах від валового внутрішнього продукту [10]. Загалом

обсяги ввезених ПІІ в процентах від валового внутрішнього продукту за період 1990-2015 рр. серед аналізованих країн представлено на рис.1. Як видно з рисунку, хоча розмивання національності інвестора зробило застосування норм і правил щодо іноземної власності більш складним завданням, а тим самим ускладнило визначення основних регламентуючих показників ефективності комерційної дипломатії в національних економіках, значні обсяги ввезених ПІІ в процентах від валового внутрішнього продукту демонструють лише ті країни, де зосереджено основний капітал та менеджмент. У 2015 році транскордонні злиття різко зросли, з розвиненими і країнами, що розвиваються, виставляється різні секторальні зразки. Загальна вартість транскордонних злиттів, а також їх секторальна розбивка істотно змінилися за останні кілька років. Незважаючи на те, що сумарна кількість транскордонних злиттів та поглинань в сфері послуг збільшився на \$95 млрд. в 2015 році, баланс нахилився на користь обробної промисловості, на частку якого доводилося 54 % всіх транскордонних злиттів, порівняно з 41 % у 2015 р.

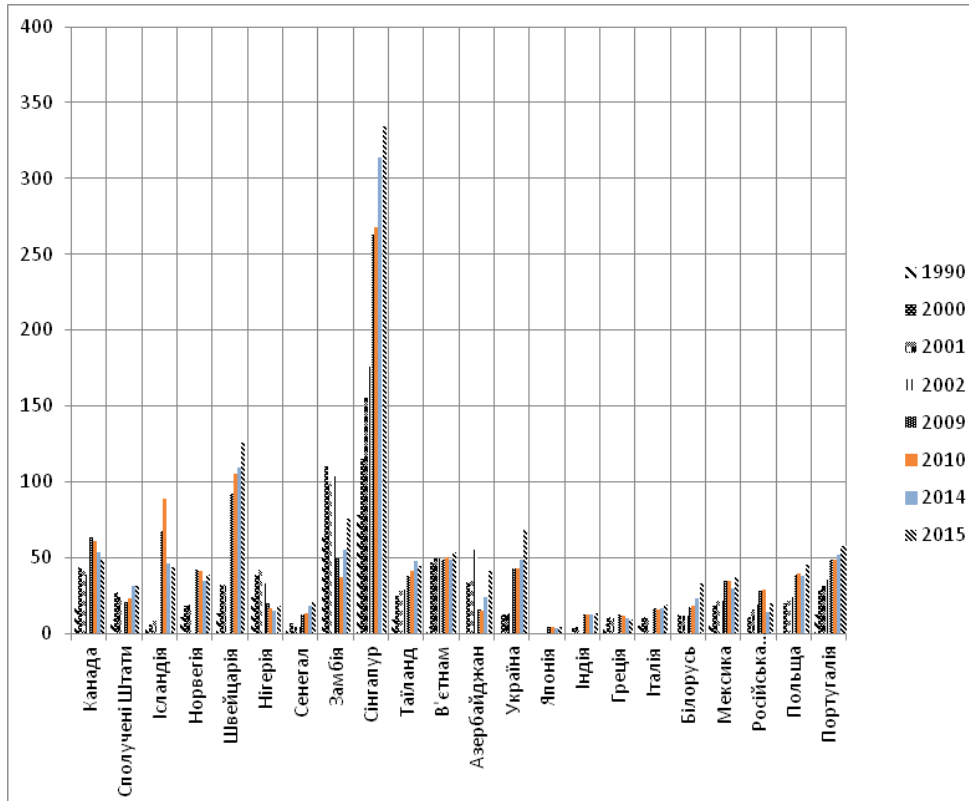

Рис. 1. Обсяги ввезених ПІІ в процентах від валового внутрішнього продукту за період 1990–2015 рр. (млн.дол. США) [10; 9].

На глобальному рівні транскордонні злиття особливо значними є в фармацевтичних препаратах (до \$ 61 млрд.), неметалевих мінеральних продуктах (до \$ 26 млрд.), хімічних речовинах і продукції хімічної промисловості (до 16 мільярдів доларів). Існують відмінності між розвиненими і країнами, що розвиваються, в галузевому розподілі транскордонних злиттів і у виробництві. У розвинених країнах збільшення транскордонних злиттів було, головним чином, за рахунок області фармацевтики і хімічних речовин, неметалевих мінеральних продуктів, машин і устаткування [9].

У країнах, що розвиваються, навпаки – збільшення транскордонні злиттів відбувалися в обмеженій кількості галузей промисловості, таких як меблі, продукти харчування та неметалеві мінеральні продукти. У той же час, великомасштабні поглинання були зафіксовані в фармацевтичних препаратах і в машинах і обладнанні. Вищезазначені статистичні та аналітичні узагальнення дають змогу стверджувати, що чим більша активність країни як продавця в транскордонних злиттях та поглинаннях, тим краще країна представлена з боку міжнародних інституцій та система комерційної дипломатії має розгалужену структуру.

Наступним показником, що відображає ефективність комерційної дипломатії та дозволяє оцінити рівень забезпечення сталого розвитку міжнародних економічних відносин в умовах згорання торгівельних війн міжнародними корпораціями та національними економіками, є динаміка найбільших обсягів транскордонних злиттів у регіонах за економікою покупця. Як свідчать аналітичні звіти, країни, які купують іноземні компанії в інших економіках за допомогою державних

монополій та афілійованих інституцій, мають безпосередній доступ до регулювання того чи іншого ринку в певній країні, тому цей показник дуже важливий для визначення ефективності системи комерційної дипломатії в умовах згорання протекціоністських політик. На сьогоднішній день у міжнародних світогосподарських процесах спостерігається уповільнення транскордонних злиттів з боку економік, що розвиваються. Так, наприклад, у Німеччині транскордонні злиття зросли на 14 % за рік. Для країн з розвинутою економікою причинами домінування в транскордонних злиттях в розрізі країни покупця є існування потужної організаційної бази. Це можна пояснити на прикладі Німеччини.

На нашу думку, саме показник прямих іноземних інвестицій ТНК за країною-донором дає змогу визначити, які саме країни є гегемонами торгівельної системи глобальної економіки, так як саме направляючи через міжнародні організації регламенти та стандарти, інвестуючи через ТНК в національні економіки країни першого світу регулюють економічну активність на території присутності, змінюючи економічний ландшафт і кон'юнктуру відповідно до своїх інтересів. Як свідчить статистика найбільших ТНК з країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою, які ранжуються за об-

сягом зарубіжних активів у 2015 р. (мільйонів доларів або чисельність працівників), Китай на сьогодні має деякий сегмент в транснаціональному бізнесі сучасного світового господарства. Проте, інші країни світу представлені досить фрагментарно. Країни першого світу за допомогою нарощування прямих іноземних інвестицій досягають небачених масштабів впливу на приймаючі економіки.

Комерційна дипломатія виходить за рамки торгівлі й інвестицій, до вирішення численних причин міжнародних конфліктів політики. Ці конфлікти включають в себе відмінності між країнами і організаціями в галузі трудових стандартів, питань охорони здоров'я та безпеки, а також політики в області конкуренції. Серед інструментів комерційної дипломатії зараз досить популярними є наступні. По-перше, як вже зазначалося, це розвиток ділових і урядових контактів, за допомогою закордонних філій та представництва, які дають змогу вирішити проблем допомога в ході переговорів; реалізація контракту тощо. По-друге, це державні візити, які акцентують увагу на участі у виставках, представляючи потенційних експортерів тощо. По-третє, це участь у асоціаціях, яка допомагає у запровадженні кодексів поведінки та інших поведінкових аспектах. По-четверте, участь у міжнародних організаціях. По-п'яте, придбання державними монополіями зарубіжних компаній. Систематизація транснаціоналізаційних пріоритетів у розвитку національних інструментів комерційної дипломатії представлена в таблиці 1.

крити зміст та ефективність застосовуваних країнами світової економіки інструментів. Методом, за допомогою якого досить легко та зручно проаналізувати вплив інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки зокрема та макроекономічних трендів в цілому є крос-кореляційний аналіз. Крос-кореляцією є кореляційний зв'язок між рівнями двох динамічних рядів. Оцінка тісноти зв'язку в задачах дослідження крос-кореляції відбувається за допомогою використання стандартного коефіцієнта кореляції Пірсона:

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n [(x_i - \bar{x}) \cdot (y_i - \bar{y})]}{(n-1) \cdot \sigma_x \cdot \sigma_y}$$

де x_i і y_i - порівнювані кількісні ознаки, n - число порівнюваних спостережень, σ_x і σ_y - стандартні відхилення у порівнюваних рядах.

На підставі розрахованих коефіцієнтів крос-кореляції визначається значення найбільш істотного взаємозв'язку між динамічними рядами. Для нашого дослідження ми побудували матрицю крос-кореляції для 20 країн, що з позицій авторського аналізу представляють країни з розвинутою економікою та країни, що розвиваються. В даній матриці розраховані коефіцієнти крос-кореляції відображають наявність кореляції змінних між собою. У випадку, коли значення коефіцієнтів максимально наближаються до 1, існує сильніший зв'язок між застосовуваними інструментами комерційної дипломатії в

Таблиця 1.

Систематизація транснаціоналізаційних пріоритетів у розвитку національних інструментів комерційної дипломатії [13]

Мережеві заходи	Відомості	Бачення корпорації	Підтримка
Розвиток ділових і урядових контактів	Збір і поширення комерційної інформації	Просування товарів і послуг	Допомога в ході переговорів; реалізація контракту і рішення проблем
Державні візити	Дослідження ринку	Участь у виставках, представляючи потенційних експортерів	Збір маркетингових даних експорту
Участь у асоціаціях	Ініціація та бенефіціаризм	Запровадження кодексів поведінки	Дотримання добросовісної конкуренції
Участь у міжнародних організаціях	Імплементация міжнародних стандартів	Преференції	Запобігання демпінгу
Придбання державними монополіями зарубіжних компаній	Визначення пріоритетних напрямів інтеграції	Забезпечує ефективне просування	Лобізм інтересів

Таким чином, обґрунтувавши релевантні до авторського дослідження показники, які характеризують ефективність комерційної дипломатії за країнами походження, наступним завданням цього параграфу стало визначення методу, який точно та зручно зміг би роз-

країни і показниками зовнішньоекономічної динаміки зокрема та макроекономічних трендів. Це свідчить про статистично значущу тісноту зв'язку між двома динамічними рядами, що дає можливість прогнозування значень одного динамічного ряду за відповідними рівнями іншого, крім того, немає необхідності в зміщенні рядів відносно один одного. Значення 0,5 вважаються нормальними для аналізу, але значення менше 0,5 не аналізуємо, оскільки це свідчить про недостатній рівень зв'язку між величинами.

За аналітичну базу взято наступні показники, які, на нашу думку, найбільш точно відображають стан предмету дослідження: динаміка об'ємів транскордонних злиттів по регіонах за економікою покупця (кількість на рік); динаміка об'ємів транскордонних злиттів по регіонах за економікою продавця (кількість на рік); обсяги ввезених ПІІ в процентах від валового внутрішнього продукту (%); кількість головних офісів національних ТНК, (од.); кількість філій закордонних ТНК, (од.); частка бюджетів НДДКР у сукупному ВВП, (%); сальдо платіжного балансу (млрд. долл. США); реальний ВВП (млрд. долл. США); сукупний експорт (млрд. дол. США); диферсифікація експорту; диферсифікація імпорту (значення індексу); товарообіг (млрд. дол. США); розвиток ділових і урядових контактів (млн.дол. США) державні візити (млн.дол.США); участь у асоціаціях (млн.дол.США); участь у міжнародних організаціях (млн.дол.США); придбання державними монополіями зарубіжних компаній (млн.дол. США). Загалом матриця крос-кореляції впливу інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки серед аналізованих країн за період 2010-2015 рр. представлена в таблиці 2.

Таблиця 2.

Матриця крос-кореляції впливу інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки серед аналізованих країн за період 2010–2015 рр. [7; 10]

Країни	Придбання державними монополіями зарубіжних компаній/Салдо платіжного балансу (млрд.)	Участь у міжнародних організаціях/Обсяги ввезених ПІІ в ВВП(%)	Розвиток ділових і урядових контактів/ Кількість філій закордонних ТНК, (од.)	Державні візити (кільк.)/Обсяги ввезених ПІІ в процентах від ВВП(%)	Участь у міжнародних організаціях/ Кількість головних офісів національних ТНК (од.)	Участь у асоціаціях/Динаміка об'ємів транскордонних злиттів по регіонах за економікою покупця	Розвиток ділових і урядових контактів/Диферсифікація імпорту
США	0,76	0,89	0,22	0,40	0,67	0,22	0,65
Китай	0,74	0,81	-0,57	0,42	0,87	-0,57	0,67
Японія	0,81	0,97	-0,24	0,25	0,93	-0,24	0,87
Німеччина	0,72	0,96	-0,33	0,35	0,58	-0,33	0,97
Франція	0,75	0,87	0,59	0,71	0,78	0,59	0,54
Сінгапур	0,96	0,81	0,27	0,74	0,97	0,27	0,24
Іспанія	0,67	0,67	-0,14	0,89	0,54	-0,14	0,27
OAE	0,61	0,87	0,74	-0,28	0,69	-0,58	0,65
Італія	0,28	-0,54	0,89	-0,47	0,88	-0,52	0,65
Канада	0,19	0,62	1,00	0,79	0,84	1,00	0,78
Гонконг	0,41	-0,87	0,42	0,41	0,79	0,42	0,67
Індія	0,07	-0,86	0,25	-0,07	0,567	0,25	0,54
Таїланд	0,06	-0,33	0,35	-0,06	0,65	0,35	0,78
Росія	-0,17	0,54	0,71	-0,17	0,75	0,71	0,75
Ізраїль	0,51	0,87	0,74	-0,51	0,76	0,74	0,54
Польща	0,18	-0,14	0,89	-0,18	0,65	0,89	0,22
Україна	-0,14	0,56	0,75	0,76	0,06	0,76	0,76
Литва	0,22	0,67	0,44	0,45	0,56	0,98	0,56
Португалія	-0,57	0,54	0,58	0,68	0,4	0,69	0,43
Єгипет	-0,24	0,24	0,56	0,44	0,65	0,65	0,56

Як свідчить матриця крос-кореляції впливу інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки серед аналізованих країн за період 2010–2015 рр., не всі інструменти однаково результативні. Так, наприклад, для більшості аналізованих країн, як виявив авторський аналіз, дуже важливим та ефективним інструментом комерційної дипломатії стало придбання державними монополіями зарубіжних компаній, що мають безпосередній вплив на покращення такого показника як сальдо платіжного балансу (млрд.), кореляційний коефіцієнт проглядався з коефіцієнтами від 0,76 до 0,96. Також слід відзначити, що серед аналізованих найбільшим впливом характеризувався такий інструмент, як участь у міжнародних організаціях, що безпосередньо майже у всіх країнах впливав на обсяги ввезених ПІІ в процентах від валового внутрішнього продукту з коефіцієнтами від 0,765 до 0,98 [10].

Висновки

В цілому в процесі визначення змісту державного регулювання діяльності ТНК в країнах, на основі факторного аналізу впливу інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки зокрема та макроекономічних трендів нами було зроблено ряд висновків, які характеризуються значним рівнем наукової новизни та практичної цінності з огляду на новітні тренди у формуванні державних механізмів забезпечення сталого розвитку міжнародних економічних відносин, зокрема з ТНК.

По-перше, на основі систематизації аналітичних звітів та офіційних статистичних рапортів щодо вирішення проблем державних механізмів забезпечення сталого розвитку міжнародних економічних відносин зокрема з ТНК було обґрунтовано показники, які дозволяють на сьогодні визначити ефективність системи заходів комерційної дипломатії. Це в свою чергу дає можливість концентрувати фінансові та організаційні ресурси.

По-друге, на основі матриці крос-кореляції впливу інструментів комерційної дипломатії на показники зовнішньоекономічної динаміки серед аналізованих країн за період 2010–2015 рр. було обґрунтовано, що на сьогодні не існує єдиного підходу до формування системи комерційної дипломатії на тих чи інших засадах, проте, новітні тренди дають змогу стверджувати, що на сьогодні тарифні обмеження та нетарифні обмеження в епоху глобалізації та регіональної економічної інтеграції відходять у минуле. В умовах, коли країни змушені відкривати свої кордони для іноземного капіталу, комерційних послуг та товарів, протекціонізм трансформуються до системи комерційної дипломатії, яка в свою чергу дозволяє вести обмежувальну політику, не застосовуючи класичні інструменти. Так, авторський аналіз виявив, що такий інструмент комерційної дипломатії, як придбання державними монополіями зарубіжних компаній, досить інтенсивно застосовується країнами першого світу, про що свідчить зазначена у параграфі аналітична та статистична база. За допомогою цього інструменту країни вирішують такі проблеми: зменшення товарних потоків з небажаних країн, підвищення ефективності транзиту та збільшення експорту, обходячи тарифне та нетарифне регулювання. Як свідчить досвід аналізованих країн, цей

інструмент має досить сильний кореляційний зв'язок майже з усіма аналізованими країнами, а країни, що не продемонстрували такий зв'язок, на нашу думку, за своєю маргінальною належністю просто не користуються цим інструментом.

Наступним, ще більш ефективним інструментом комерційної дипломатії, виявилася участь у міжнародних організаціях з торгівлі та стандартизації. Так, країни, які активно залучені до процесів діяльності міжнародних торгових організацій, долучаються до формування самого торгового права та стандартизаційної діяльності, тим самим проводячи експансію певною мірою власної інституційної системи торгової та інших макроекономічних політик на міжнародних рівнях. Потенціал застосування такого інструменту майже невичерпний, так, наприклад, США, маючи більшість голосів в Міжнародному Валютному Фонді, Світовому Банку та Світовій Організації Торгівлі, демонструє такий рівень лобізму, який забезпечує цій країні панівне становище протягом останніх сорока років. В таких умовах подальшого розвитку потребує визначення ролі міжнародних організацій в регулюванні економічних конфліктів.

Література.

1. Європейська Комісія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm.
2. Задоя А. О. Регулювання діяльності ТНК: державний рівень [Електронний ресурс] / А. О. Задоя, Е. М. Лимонова // Академічний огляд. – 2014. – № 2. – С. 117–125.
3. Зелінська О. М. Державне регулювання і перспективи діяльності ТНК в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Зелінська // Економічні науки. Сер. : Економічна теорія та економічна історія. – 2013. – Вип. 10. – С. 79–88.
4. Зленко В. Соціально-економічні пріоритети у сфері діяльності системи ООН (досвід 90-х років ХХ ст.) [Електронний ресурс] / В. Зленко // Наукові записки з української історії. – 2012. – Вип. 31.
5. Копійка Я. С. Економічна сутність ТНК і особливості нормативно-правового регулювання їх діяльності на території України [Електронний ресурс] / Я. С. Копійка // Управління розвитком. – 2014. – № 6. – С. 54–57.
6. Марченко К. В. Регулювання розвитку ТНК: посткризові імперативи і стратегії [Електронний ресурс] / К. В. Марченко // Європейські перспективи. – 2013. – № 13. – С. 200–207.
7. Statisticians from Asia-pacific least developed countries trained in measuring the information economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/pages/newsdetails.aspx?OriginalVersionID=1219&Sitemap_x0020_Taxonomy=UNCTAD%20Home;#561;#Statistics;#1713;#Information and Communication Technologies;#2045;#information economy: measurement.
8. UNCTAD country profile [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/en-GB/index.html>.
9. UNCTAD. Foreign direct investment flows and stock [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.

10. Trade and Development Report 2015(Overview) (UNCTAD/TDR/2014 (Overview)) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=981>.

11. Detailed Trade Topics WTO [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Browse/FE_B_009.aspx.

12. Speeding up trade: benefits and challenges of implementing the WTO Trade Facilitation Agreement (2015) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr15_e.htm.

13. Trade and development: recent trends and the role of the WTO (2014) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr14_e.htm.

14. Sazonets I. World Economy and International Relations. Textbook, stamp of MESU / I. Sazonets, O. Sazonets, N. Stukalo, M. Shepel. – Donetsk: Southeast, 2010. – 575.